

Miljöenhetens information om lokaler för undervisning

Det är viktigt att undervisningslokaler utformas och sköts så att barnens och elevernas hälsa eller miljön inte påverkas negativt. Nedan finns en sammanställning av regler och rekommendationer som gäller för skol- och förskolelokaler ur miljö- och hälsoskyddssynpunkt. Tänk på att du kan behöva andra tillstånd utöver en anmälan. Sökande ansvarar själv för att inhämta andra tillstånd som krävs, exempelvis bygglov eller registrering av livsmedelsanläggning.

Anmälan

Anmälningsplikten gäller för verksamheter som förskola, öppen förskola, fritidshem, öppen fritidsverksamhet, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, specialskola, sameskola eller internationell skola. Samtliga ovanstående verksamheter måste anmälas till miljö- och byggnadsnämnden minst sex veckor innan de startas. Startar verksamheten innan anmälan har kommit in kommer bygg- och miljönämnden att besluta om miljösanktionsavgift. En anmälningsblankett för undervisningslokaler finns att hämta på kommunens hemsida. Du kan också kontakta miljöenheten för mer information eller för att få en blankett skickad till dig.

Egenkontroll

Syftet med egenkontrollen är att verksamhetsutövaren ska ha kontroll över verksamheten genom dokumenterade rutiner, avtal och ansvarsfördelning.

Anmälningspliktiga verksamheter som skolor, och förskolor ska ha en skriftligt dokumenterad egenkontroll. Genom egenkontrollen ska ansvariga motverka och förebygga olägenheter för människors hälsa eller påverkan på miljön. En väl fungerande egenkontroll ger goda förutsättningar för att upptäcka brister och fel i verksamheten innan de orsakar besvär, hälsopåverkan eller miljöproblem. Sådana brister kan till exempel vara en dålig inomhusmiljö i form av fukt, mögel, radon, dålig ventilation, otillräcklig städning, buller och dylikt. Regelbundna

kontroller av risker i barnens inomhus- och utomhusmiljö ska genomföras, dokumenteras och följas upp.

Lokalisering

Nyetablering av skol- och förskolelokaler och liknande ska inte göras i anslutning till buller- och avgasbelastade områden. Ljudnivån utomhus från väg- och spårtrafik ska på en ny förskola understiga 50 dB(A) (ekvivalent årsmedeldygn) och den högsta ljudnivån ska understiga 70 dB(A), på delar som är avsedda för lek, vila och pedagogisk verksamhet. På övriga vistelseytor utomhus och ytor vid befintlig förskola ska ljudnivåerna understiga 55 dB(A) och 70 dB(A) maximalt (under tiden skolgården nyttjas exempelvis kl 07-18).

För trafikbuller gäller att medelljudnivån inomhus i skol- och förskolelokaler ska vara under 30 dBA. Mer information finns att hämta på Naturvårdsverkets hemsida i *Vägledning och riktvärden för buller på skolgård från väg- och spårtrafik*.

Marken där förskolan placeras ska uppfylla kriterierna för känslig markanvändning enligt Naturvårdsverkets riktvärdesmodell för förorenad mark. Finns det risk för föroreningar ska undersökningar utföras och eventuella åtgärder vidtas innan platsen tas i bruk.

Utomhusmiljö

Det är viktigt att skolgårdar är utformade så att de lockar till utevistelse. Att vistas utomhus i en stimulerande miljö har visat sig ha stor betydelse för koncentrationsförmågan och den motoriska utvecklingen. Friytan per barn i förskolan bör därför vara 40 m² och per elev inskriven i grundskolan 30 m². Den totala vistelseytan bör inte understiga 3000 m² för att en varierad skolgård med plats för både öppna ytor, lummiga områden, lekredskap och kuperad terräng ska kunna få plats.

Utomhusmiljön bör förses med riklig växtlighet och lekanordningar med mera. Grönska ökar trivselen och har även en dämpande effekt på bilavgaser och buller. Biltrafik och parkeringsplatser ska placeras väl

skilt från skolgården. För att minska direkt solexponering behöver gården förläggas och utformas med mycket växtlighet och annan solavskärmning så att det sommartid finns tillräckligt med stora skuggiga ytor för barnen, då barn är känsligare för UV-ljus än vuxna. Lekställningar bör gärna placeras där växtlighet kan skugga och inte på öppna ytor.

Vid val av material till skolgården bör farliga ämnen undvikas för att skydda barnen, men även miljön som påverkas vid användning av t.ex. tryckimpregnerat virke och gamla bildäck. Gummibaserade ytor och konstgräs ska undvikas på grund av dess negativa påverkan på miljön. Om verksamheten har gummibaserade ytor eller konstgräs ska rutiner, för till exempel städning och underhåll, finnas för att minska risken för spridning av partiklar. För att barnen ska känna sig trygga utomhus under de mörkare årstiderna och för att kunna utnyttja merparten av utomhusmiljön, kan en bra belysning spela stor roll.

Utformning och inredning av lokaler

Val av byggnads- och inredningsmaterial bör vara av lågemitterande material (material som avger så lite kemiska ämnen som möjligt) för att förebygga uppkomst av allergi. Material i golv, väggar och inredning bör även vara lätta att städa och underhålla. Textila golv ska inte förekomma och mattor, stoppade möbler, gardiner och annan textil inredning bör användas restriktivt.

Utformning och inredning av entréutrymme har stor betydelse för hur mycket smuts som dras in i lokalen. Entrén kan till exempel delas in i tre zoner;

- en zon för avskrapning av smuts från skorna (avskrapningsgaller utanför dörren)
- en zon för avtorkning (gummilamellmatta, turfmatta eller liknade innanför dörren)
- en matta för uppsugning av vatten (textilmatta innerst), där man kan ta två till tre steg.

Slutna skåp som går upp till taket bör väljas istället för öppna hyllor. Detta minskar dammansamling på svåråtkomliga ytor och underlättar därmed städningen. Städbehovet bör ses över regelbundet och städrutinerna ska vara uppdaterade och anpassade efter behovet. Det behöver finnas ett låsbart städutrymme med plats för städvagn och annan utrustning. Utrymmet behöver vara försett med en utslagsvask och vara ventilerat.

För skolverksamhet bör det finnas minst en toalett per påbörjat 15-tal elever. I förskola ska det finnas toaletter i lämpligt antal (en per påbörjat tiotal barn är lagom), varav en ska vara en separat personaltoalett. Toaletter för barn i förskola bör vara stora nog att rymma ett barn och en vuxen som assisterar. Barn bör kunna stänga och låsa om sig. Vuxna ska kunna öppna utifrån. Plats för pappershanddukar samt flytande tvål ska finnas. För de äldre eleverna ska det finnas sanitetsbehållare på toaletten.

Barnantal

Det är viktigt att antalet barn i lokalerna anpassas till bland annat ventilationskapaciteten och den yta som finns tillgänglig. För många barn i förhållande till yta och ventilation kan ge ökade problem med bland annat allergier, sjukdomsspridning, trötthet och koncentrationssvårigheter. I skolor rekommenderas en yta i klassrummen på minst 65 m² till 30 elever.

I förskolor rekommenderas det att rumsarean uppgå till minst 7,5 m² tillgänglig yta per barn. Med tillgänglig yta avser man den yta där barnen till exempel leker, vilar och äter. Hygienutrymmen, personalutrymmen, kontor, städutrymmen och tekniska utrymmen ingår

inte. Kök och kapprum räknas endast som tillgänglig yta om de ingår i barnens avdelning och kapprummet är stort så att barn även kan leka där. Att sträva mot en mindre yta kan vara ekonomiskt lönsamt på kort sikt men innebär i regel att lokalerna får ett större slitage, ökat städbehov och högre ljudvolym. Saknas utrymme för vila och lugn ger det en sämre inomhusmiljö för både barn och personal.

Ventilation

Ventilationen i byggnaden ska dimensioneras och utformas så en god luftkvalitet kan uppnås. Hur stora luftmängder som krävs är beroende bland annat av hur många personer som vistas i lokalerna samt vilka aktiviteter som bedrivs. Det är viktigt att vistelsezonen ventileras väl utan att drag uppstår.

I skol- och förskolelokaler ska uteluftsflödet vara minst 7 l/s per person vid stillasittande sysselsättning. Ett tillägg på minst 0,35 l/s per m² golvarea ska göras så att hänsyn också tas till föroreningar från andra källor än människor. Genom att mäta halten koldioxid kan man få ett mått på hur bra ventilationen fungerar. I väl ventilerade lokaler överstiger koldioxidhalten sällan 600–700 ppm. Utomhus ligger koldioxidhalten på cirka 300–400 ppm. Koldioxidhalten inomhus bör inte överstiga 1 000 ppm. Ventilationen ska anpassas efter användningen av lokalerna. Då fysisk aktivitet genererar ökade föroreningar och värme bör uteluftsflödet i idrottshallar vara 10–15 l/s och person. Ventilationen bör starta minst en timme innan de första eleverna anländer för att luften ska vara bra.

Vid nybyggnation uppkommer både partiklar och kemiska emissioner i luften som behöver vädras ut innan barnen börjar i verksamheten. Enligt Arbets- och miljömedicin bör lokalerna vädras tre månader innan inflyttning, men minimikravet är en månad innan. Efter nybyggnation får ventilationen inte heller stängas av helt utan flödet på 0,35 l/s per m² golvarea ska i minst 12 månader utgöra ett basflöde för att ta hand om de emissioner som kommer från inredning, golvmattor, målarfärg m.m. Helst ska ventilationen gå på

full kapacitet i ett år, men minst i tre månader, speciellt om barnen flyttats in utan en månads ventilation innan. Ventilationskanaler ska vara rengjorda efter byggnationen och filter i ventilationen ska vara utbytta till rena, så dessa inte är igensatta av byggdamm.

Vid renoveringar av enstaka klassrum eller avdelningar, som enbart har målats om, ska dessa helst inte användas första månaden och ventilationen ska vara på full kapacitet under (minst) första månaden.

Tänk på att placera friskluftsintag så att olägenheter från bilavgaser och avluftsdon inte uppstår. Ventilationskanalerna ska utformas så att de medger godtagbar och regelbunden rensning. Filter ska ha tillräcklig stofvskiljningsgrad samt bytas ut minst två gånger per år om inte verksamheten kan visa på ett lägre behov av filterbyte.

Ljudklimat

Buller i skolor och förskolor kommer ofta från verksamheten eller från fasta installationer som till exempel ventilationsanläggningar och kylskåp. Medelljudnivån inomhus från ventilationsanläggning och andra fasta installationer i byggnaden ska inte överstiga 30 dBA. Den maximala ljudnivån från fasta installationer ska inte överstiga 45 dBA. För att undvika bullerstörning kan man redan i planeringen bygga bort vissa störningar såsom vid diskinlämningen i matsalen och inreda lokaler med ljudabsorberande material. För att minska bullret i förskole- och skolmiljön kan man arbeta systematiskt med bullerfrågorna, planera och genomföra akustiska och pedagogiska åtgärder och tillämpa de tekniska hjälpmedel som finns tillgängliga. Mer information om ljud och buller finns att hämta på Folkhälsomyndigheten.

Dagsljus och fönster

Det är viktigt med ordentligt med dagsljus. Alla lokaler där barnen vistas mer än tillfälligt ska ha tillgång till dagsljus. Förenklat kan sägas att fönsterytan bör vara minst 10 % av golvytan. Fönster bör utformas så att det blir möjligt för små barn att få utblick samt så att vädring

möjliggörs.

Termiskt inomhusklimat

Lufttemperaturen är viktig för ett bra inomhusklimat. Lämplig lufttemperatur är 20–23°C. Temperaturen ska vara minst 20°C i undervisningslokaler och i förskolor. Stora fönster mot soliga väderstreck kan orsaka höga inomhustemperaturer. Rum som är utsatta för kraftig solinstrålning ska därför förses med solavskärmning.

Städning

Ändamålet med städning är att minska förekomsten av partiklar och föroreningar från inomhusmiljön. Skol- och förskolemiljöer har ofta högre halter av damm än andra arbetsmiljöer. Bristfällig städning kan ge upphov till kliande ögon, irriterade slemhinnor och allmän trötthet. Personer med astma, allergi och annan överkänslighet kan få förvärrade besvär i lokaler med dålig städning.

Damm kan, förutom att vara irriterande i sig, även innehålla många olika ämnen som kan påverka människors hälsa negativt, som mögel, kvalster, bakterier och virus, pollen, pälsdjursallergener med mera. Även olika kemiska ämnen som kan vara negativa för hälsan kan finnas bundna till dammpartiklar. Det kan till exempel finnas hormonstörande ämnen som mjukgörare från plaster och flamskyddsmedel från elektronik och textilier. Både det luftburna dammet och det som finns på golv, väggar, hyllor, armaturer med mera har betydelse för luftkvaliteten. Det är viktigt med regelbunden städning, eftersom luftburet damm som inte ventileras bort samlas på ytor och kan virvla upp och bli inandningsbart igen vid aktiviteter i rummet. Exponering för

kemikalier genom damm kan även ske via huden och munnen, vilket kan vara en viktig exponeringsväg för särskilt mindre barn. En välstädad miljö har också betydelse för smittspridningen. För att bryta smittvägar och minska risken för smittspridning är det särskilt viktigt att rengöra till exempel toaletter, hygienutrymmen, tagytor och leksaker.

Enligt Folkhälsomyndighetens allmänna råd om städning i skolor och förskolor ska skolans eller förskolans egenkontroll innehålla rutiner för upprätthållande av en god hygien i lokalerna, kontroll av städningen samt rutiner för hur verksamhetsutövaren agerar vid misstanke om olägenhet för människors hälsa. Detta innebär att egenkontrollen bör innehålla dokumenterade städrutiner och städschema samt rutiner för att följa upp att städningen utförs enligt scheman och med gott resultat. Av städschemat bör det framgå vem som ansvarar för städningen, vilken omfattning städningen ska ha samt med vilket tidsintervall denna ska genomföras. Städningens omfattning bör dimensioneras utifrån verksamheten och belastningen i lokalerna. Om lokalerna används utanför ordinarie verksamhet ska städrutinerna även anpassas efter det.

Rutinerna ska omfatta bland annat lättåtkomliga ytor, hygienutrymmen, storstädning och tvätt av textilier. Enligt Folkhälsomyndigheten ska lättåtkomliga ytor såsom golv, bord, bänkar, stoppade möbler och mattor, samt handtag och ljusknappar städas dagligen. Skötbord bör rengöras och desinficeras mellan varje användning. Storstädning bör ske återkommande under året och bland annat innefatta högt belägna ytor, ventilationsdon, tvätt av mattor och textilier, golvbrunnar, leksaker, tvätt av utklädningskläder med mera. Enligt råd från Astma- och allergiförbundet ska det barnen sover på tvättas en gång per vecka och vara personbundet för att minska smitta. Lekkuddar och soffor ska ha överdrag som ska tvättas minst en gång per termin. Mattor, stoppade möbler och annan textil inredning ska användas så sparsamt som möjligt. Om mattor och soffor finns ska de dammsugas dagligen, även under mattan. Mattor ska

tvättas minst två gånger per år samt vid behov.

Allergier

Idag är det vanligt med sjukdomar som är kopplade till överkänslighet, exempelvis allergi. Personer som inte är överkänsliga kan med tiden få besvär med anledning av lokalerna och dess inredning. För att de som har allergier inte ska få besvär i förskolan, skolan eller på fritidshemmet ska du till exempel tänka på följande:

- Ta reda på vilka allergier som barn och personal har.
- Ta fram rutiner för det förebyggande arbetet med allergifrågora.
- Dokumentera rutiner och riskhantering.
- Samordna det förebyggande arbetet med det övriga miljö- respektive arbetsmiljöarbetet.
- Incidenter, till exempel ett astmaanfall, ska alltid följas upp och dokumenteras.
- Information om växter finns på Astma- och allergiförbundets hemsida, sök på växter.
- Parfym och rengöringsmedel med stark doft bör undvikas i lokalerna.
- Städningen bör anpassas efter de allergiska barnens förutsättningar och behöver ofta utökas. Det får inte medföra att städresurserna för andra avdelningar minskar.
- Städning under dagtid bör undvikas, då allergen rörs upp och kan finnas i luften flera timmar efteråt.

Varmvatten

För att minimera risken för tillväxt av bakterier, som Legionella, ska temperaturen på varmvattnet i kranar och ledningar ha rätt

temperatur och ledningarna ska vara utformade på korrekt sätt. Vattnet i varmvattenberedare, om sådan används, ska ständigt hålla en temperatur på minst 60°C. Varmvattnet i ledningarna ska vara minst 50°C ända fram till tappstället. Där det finns risk för skållning (kranar där små barn själva använder varmvattnet) får reglering av varmvattnet till lägre temperatur ske först vid blandaren. Regleringen ska vara fackmannamässigt utförd. Se även Boverkets byggregler. Glöm inte att regelbundet spola tappstället och kontrollera temperaturen, som en del av egenkontrollen.

Radon

Radongashalten ska vara känd i lokaler för skola och barnomsorg. Radongashalten får inte överstiga 200 becquerel per kubikmeter inomhusluft (Bq/m³). En väl injusterad ventilation har stor betydelse för att sänka radongashalten i inomhusluften. Radongashalten ska kontrolleras minst var 10:e år och efter större ombyggnationer och förändringar. Mätning ska utföras enligt samma metod som för arbetsplatser, se Strålsäkerhetsmyndighetens 'Metodbeskrivning för mätning av radon på arbetsplatser' samt utifrån Strålsäkerhetsmyndighetens 'Vägledningen för mätning av radonhalten i skolor och förskolor'. Den senare förtydligar hur urval av lokaler i skolor och förskolor kan göras vid mätningen.

Tobakslagen

Rökning är förbjuden i lokaler som är avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn och ungdom samt på skolgårdar och på motsvarande områden utomhus vid skolor, fritidshem och förskolor. Det får heller inte finnas rökrutor eller askkoppar på skolgårdar som hör till skolor på grund- och gymnasienivå. Förbudet att röka gäller även vid entréer till lokaler för barn och ungdomar som allmänheten har tillträde till. Rökförbudet gäller alla som vistas på dessa områden och det gäller hela dygnet. Ansvarig på plats, oftast verksamhetens huvudman, ska informera om rökförbudet genom skyltning.

Kemiska produkter

Hälsoskadliga produkter som maskindiskmedel och desinfektionsmedel ska förvaras så att barnen inte kan nå dem. Det ska finnas en kemikalieförteckning över samtliga kemiska produkter som används eller förvaras inom verksamheten och som kan innebära risker ur hälso- och miljösynpunkt. Av förteckningen ska framgå produktens namn, produktens användning, information om hälso- och miljöskadlighet samt klassificering avseende hälso- och miljöfarlighet. Även säkerhetsdatablad ska finnas för dessa produkter. De kemiska produkter som har ett mindre farligt alternativ ur hälso- eller miljösynpunkt bör bytas ut enligt produktvalsprincipen.

Bekämpningsmedel

Sedan hösten 2021 får inte växtskyddsmedel användas på skolgårdar eller gårdar till förskolor eller på lekplatser som allmänheten har tillträde till. Om biocidprodukter ska användas för bekämpning av t.ex. myror (insekter, spindeldjur och andra leddjur) på en plats som allmänheten har tillträde till ska den som sprider biocidprodukten (t.ex. sätter ut myrdosa) senast i samband med spridningen eller omedelbart efter, skriftligt underrätta Miljö- och byggnadsnämnden.

Avfallshantering

Avfallsutrymmen för sortering av restavfall och matavfall samt källsortering av avfall med producentansvar (förpackningar av papper, plast, metall och glas) ska vara dimensionerade för den avfallsmängd som verksamheten ger upphov till. Avfallsutrymmet bör vara väl ventilerat samt

ha möjlighet till rengöring genom spolning.
Vid frågor om avfallsabonnemang kontaktas Sysav.

Farligt avfall

Det är viktigt att farligt avfall samlas in och tas omhand på ett miljösäkert sätt. Hantering av farligt avfall omfattas av särskilda regler. Den som bedriver verksamhet där farligt avfall uppkommer är skyldig att föra journal över vissa uppgifter. Man har även en skyldighet att kontrollera att den som transporterar bort det farliga avfallet har tillstånd för detta liksom den som tar emot avfallet. Vill du själv transportera farligt avfall ska detta anmälas till Länsstyrelsen vart femte år. Exempel på farligt avfall är lysrör, lågenergilampor, elektronik (till exempel dator, mobiltelefon, limpistol och kaffekokare), tomma sprayflaskor, överbliven färg eller lösningsmedel och batterier.

För att öka spårbarheten av farligt avfall måste alla verksamheter som producerar, transporterar eller tar emot farligt från den 1 november 2020 rapportera in uppgifter om det farliga avfallet till ett Avfallsregistret hos Naturvårdsverket. Rapporteringen ska ske inom två dagar från borttransporten påbörjas.

Vill du veta mer?

Det finns mycket lagstiftning som du ska känna till och det är upp till dig själv att ta reda på det. Följande lagstiftning är exempel som är bra att känna till:

Miljöbalken (SFS 1998:808) Miljöbalken är den grundläggande författningen inom miljöområdet. Den inkluderar bland annat de allmänna hänsynsreglerna (2 kap.) och bestämmelser om egenkontroll (26 kap. 19 §). Miljöbalken och övrig lagstiftning hittar ni till exempel på www.lagrummet.se.

Förordningen om verksamhetsutövares egenkontroll (SFS 1998:901) Förordningen innehåller bestämmelser om egenkontroll. Gäller för alla tillstånds- eller anmälningspliktiga verksamheter enligt kapitlen 9 eller 11–14 i miljöbalken.

Förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (SFS 1998:899) Denna förordning gäller miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd enligt 9 kap. miljöbalken. Enligt 38 § är det förbjudet att utan anmälan driva bland annat förskolor, grundskolor och gymnasieskolor.

Folkhälsomyndighetens allmänna råd om:

- Ventilation (FoHMFS 2014:18)
- Fukt och mikroorganismer (FoHMFS 2014:14)
- Buller inomhus (FoHMFS 2014:13)
- Folkhälsomyndighetens allmänna råd om städning i skolor och förskolor (FoHMFS 2014:19)
- Folkhälsomyndighetens allmänna råd om temperatur inomhus (HSLF-FS 2024:10)

De allmänna råden och tillhörande handböcker finns på Folkhälsomyndighetens hemsida, www.folkhalsomyndigheten.se

Smitta i förskolan - En kunskapsöversikt, från Socialstyrelsen 2001 (Reviderad 2008). Hittas på Folkhälsomyndighetens sida.

Hygien, Smittskydd och Miljöbalken – Objektburen smitta, handbok från Socialstyrelsen 2008. Hittas på Folkhälsomyndighetens hemsida.

Avfallsförordningen (SFS 2020:614)

Innehåller bestämmelser om hantering av avfall, inklusive farligt avfall.

Naturvårdsverkets 'Riktvärden för buller på skolgård från väg- och spårtrafik', NV-01534-17, sep 2017

Strålskyddsförordningen 2018:506, Strålskyddslagen 2018:386

För mätning av radon i skola och förskola används 'Metodbeskrivning för mätning av radon på arbetsplatser' samt 'Vägledningen för mätning av radonhalten i skolor och förskolor' från Strålsäkerhetsmyndigheten.

Förordning 2014:425 om bekämpningsmedel

Naturvårdsverkets föreskrifter om spridning av vissa biocidprodukter NFS 2015:3

Kemikalieinspektionens föreskrifter

Kemiska produkter och biotekniska organismer (KIFS 2017:7) – innehåller bland annat bestämmelser om förvaring av kemikalier.

Tobak

Lagen om tobak och liknande produkter (SFS 2018:2088) - Innehåller bestämmelser om rökfria lokaler och områden. Folkhälsomyndigheten - fakta, nyheter och statistik om alkohol, dopning, tobak och narkotika (www.folkhalsomyndigheten.se)

Kommuner i samverkan

Staffanstorps
kommun

Burlövs kommun

SVEDALA KOMMUN

Informationsmaterialet har tagits fram i samarbete mellan kommunernas miljöenheter